

بررسی نقش دستگاه‌های نظارتی و حسابرسی در قبال قانون مبارزه با پولشویی

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۸/۳۰

تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۲/۳۰

ابراهیم عباسی^۱

محمد صادق رومی^۲

چکیده:

هدف از این پژوهش شناخت نقش دستگاه‌های نظارتی و حسابرسی در مبارزه با پولشویی که از مصوبات دیوان محاسبات کشور تا سال ۱۳۹۳ استخراج شده است، می‌باشد. به منظور جمع‌آوری اطلاعات از کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی و حسابرسی، از پرسشنامه استفاده شده و همچنین از تجربیات حسابرسان دستگاه‌های نظارتی مربوط مورد استفاده شده است. جامعه آماری کارشناسان دستگاه‌های نظارتی و حسابرسی مسئول بوده که حسابرسان دیوان محاسبات کشور در آنجا حضور دارند. به منظور نمره‌گذاری پرسشنامه‌ها از طیف لیکرت و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات دریافتی از آزمون‌های آلفای کرون باخ، فریدمن، رگرسیون و همخطی در نرم‌افزار spss استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد متغیرهای اراده (۶۵٪)، دانش (۷۸٪)، تعامل (۶۶/۷٪) و شناخت (۷۱/۶٪) در مجموع با شدت ۹۸،۶٪ در مبارزه با پولشویی نقش دارند.

کلمات کلیدی: مبارزه با پولشویی، دستگاه‌های نظارتی و حسابرسی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱- دانشیار و عضو هیات علمی دانشگاه الزهراء، نویسنده مسئول، ایمیل: abbasiebrahim2000@yahoo.com

۲- کارشناس ارشد مدیریت دولتی

□ مقدمه

پولشویی یا تطهیر پول‌های کثیف فرآیندی است که طی آن مرتکبین جرائم مختلف سعی در پنهان و تبدیل کردن منبع و مالکیت اصلی منافع ناشی از فعالیت‌های مجرمانه و خلاف قانون مانند تجارت مواد مخدر، فعالیت‌های تروریستی و... به جهت مصون ماندن از پیگیری مسئولین قضایی و استفاده از این منافع را دارند. بر اساس تعریف پلیس بین‌المللی پولشویی عبارت است از، هر عمل یا سعی و کوششی که برای پنهان یا مخفی کردن منافع حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی صورت گیرد و به ظاهر این منافع قانونی و مشروع جلوه داده شود بر اساس ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی ایران که در سال ۱۳۸۶ به تصویب رسیده است باید به این موضوع توجه داشت که پولشویی به عنوان جرم دوم شناخته می‌شود، به عبارتی باید جرمی اتفاق افتاده باشد و عواید حاصل از آن توسط خود افراد و یا به وسیله افراد دیگر مورد پولشویی قرار گرفته و به ظاهر مشروع و قانونی گردد. از منظر دیگر بر اساس مفادی از کنوانسیون مبارزه بر علیه قاچاق مواد مخدر سازمان ملل در سال ۱۹۸۸ و آیین‌نامه‌های سازمان مبارزه با پولشویی تعاریف زیر از پولشویی مورد تصویب واقع شده است:

- تبدیل یا انتقال دارایی (پول) ناشی از جرائم اقتصادی جهت پنهان کردن منشأ اصلی آن و یا همکاری با شخصی که در ارتکاب با چنین جرایمی است.

- پنهان کردن یا تغییر دادن ماهیت، منبع، مکان و موقعیت یا مالکیت دارایی‌های حاصل شده از فعالیت‌های غیرقانونی و مجرمانه.

سابقه پولشویی و مباحث مربوط به آن بیش از این است. درباره واژه پولشویی به عنوان یک جرم، چندین دیدگاه و نظریه متفاوت وجود دارد.

نظریه اول، معتقد است که این لغت ریشه در قرن بیستم دارد، و به زمانی که قمار در ایالات متحده ممنوع شد باز می‌گردد. و ریشه اصطلاح پولشویی به مالکیت باند مافیایی بر شبکه‌ای از رختشوی‌خانه‌های ماشینی در ایالات متحده در دهه ۱۹۳۰ برمی‌گردد.

نظریه دوم، دلیل رواج واژه پولشویی را فرآیندی می‌داند که در آن پول کثیف و غیرقانونی با عبور از صافی‌های پولی و مالی مختلف و نقل و انتقالات پیچیده و تودرتو شسته شده و ظاهری تمیز به خود می‌گیرد. در این حالت ردیابی ریشه‌های اصلی آن به مراتب دشوارتر می‌شود. اصطلاح پولشویی نخستین بار در جریان رسوایی واترگیت در اواسط دهه هفتاد توسط مشاور حقوقی نیکسون رییس جمهوری وقت ایالات متحده امریکا مطرح گردید.

نظریه سوم که استرلینگ سیگریو مطرح کرده است تاریخچه پولشویی به ۳۰۰۰ سال قبل برمی‌گردد که بازرگانان دارایی خود را از حکامی که ثروتشان را تصاحب کرده و خودشان را نابود می‌کردند، پنهان می‌نمودند.

نظریه چهارم، سابقه پولشویی و مطرح شدن آن در سطح بین‌المللی را در پی دزدیده شدن بیش از ۱۰ میلیارد دلار از درآمد کشور زئیر توسط رییس‌جمهوری وقت، موبوتو و همچنین دزدیده شدن حدود ۶ میلیارد دلار از کشور نیجریه توسط آباچا می‌داند.

□ بیان مساله پژوهش:

پولشویی از مفاسدی است که همزمان با شکل‌گیری جوامع جدید پدید آمد و همگام و متناسب با پیشرفت و ترقی سیستم‌های پولی و مالی کشورها، پیچیدگی و گستردگی بیشتری پیدا کرد. به طوری که می‌توان گفت: درآمدها و پول‌هایی که از روش‌های غیر قانونی مانند قاچاق مواد مخدر، شرط‌بندی‌های نامرسوم، فحشا و... حاصل می‌شود برای این که قابلیت استفاده داشته باشند باید به هر طریقی وارد چرخه معاملات و مبادلات قانونی شوند که همین فرآیند پولشویی را شکل می‌دهد. به عبارت دیگر، اگر قرار باشد صاحبان این درآمدهای نامشروع نتوانند پول‌های خود را وارد سیستم بانکی و مبادلات تجاری قانونی کنند، این پول برای آن‌ها هیچ استفاده‌ای نخواهد داشت. این افراد به روش‌های مختلف سعی دارند درآمدهای نامشروع خود را قانونی جلوه دهند. این روش‌ها را اصطلاحاً پولشویی می‌گویند.

یکی از چالش‌های اساسی فراروی مبارزه با پدیده پولشویی در اقتصاد ایران، ناشناخته ماندن پیامدها و آثار زیان بار آن است که باعث شده تاکنون عزمی جدی یا حساسیتی ویژه برای رویارویی با این پدیده شوم در کشور ایجاد نشود. به طور کلی پولشویی، روشی است که تبهکاران برای مخفی ساختن منبع غیرقانونی ثروت و محافظت از دارایی‌های خود و در نتیجه اجتناب از برانگیختن شک و ظن نهادهای اجرای قانون و جلوگیری از برجا گذاشتن هرگونه ردی که موجب تشکیل پرونده علیه آنان گردد، به کار می‌گیرند. به علاوه تروریست‌ها و سازمان‌های تروریستی هم به منظور حفظ بقاء خود و انجام فعالیت‌های تروریستی، به تکنیک‌های پولشویی توسل می‌جویند.

در مجموع، پولشویی، فساد و جرائم سازمان یافته را تغذیه می‌نماید که این امر آشفتگی بازارهای مالی را موجب شده و بطور کلی اثرات منفی بر رفاه و بهزیستی جامعه می‌گذارد. جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۶ (۲۰۰۸ میلادی) قانون مبارزه با پولشویی را تصویب کرد. آیین‌نامه‌های مربوط در سال بعد به تصویب رسید که اجرایی شدن قانون مبارزه با پولشویی و هم‌چنین تأسیس شورای عالی مبارزه با پولشویی، دبیرخانه اجرایی و واحد اطلاعات مالی را موجب گردید.

□ فرضیه‌ها یا سؤالات تحقیق:

- آیا کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی اراده لازم و کافی را برای مبارزه با پولشویی دارند؟
- آیا کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی دارای آگاهی و دانش لازم برای مبارزه با پولشویی می‌باشند؟
- آیا کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی دارای تعامل درون سازمانی و برون سازمانی برای مبارزه با پولشویی می‌باشند؟
- آیا کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی دارای شناخت کافی برای مبارزه با پولشویی هستند؟

□ روش شناسایی پژوهش:

پژوهش حاضر از نظر نوع تحقیق بر مبنای هدف آن، یک تحقیق نظری می‌باشد؛ لذا این تحقیق عوامل تاثیرگذار بر بحث مبارزه با پولشویی را در دستگاه‌های نظارتی، مورد تاکید قرار داده می‌تواند

مورد استفاده تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران سازمان‌های متولی در مباحث مربوط قرار گیرد. به عبارتی تحقیق حاضر به آنچه که در ذهن تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان یعنی کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در قبال قانون مبارزه با پولشویی است می‌پردازد. در تقسیم‌بندی بر اساس روش جمع‌آوری داده‌ها، تحقیق فوق تحقیقی تحلیلی توصیفی می‌باشد و متغیرها به عنوان یکی از عناصر اصلی تحقیق، به شکل‌های مختلف تعریف شده‌اند که به علت تعریف‌های زیادی که از آن در علوم تحقیقاتی شده است بر حسب نیاز و موارد کاربرد آن‌ها در این تحقیق به آن‌ها پرداخته می‌شود. با توجه به این مطلب به شناسایی متغیرها در این تحقیق می‌پردازیم و برای اینکه اهداف تحقیق به طور کامل مورد بررسی قرار بگیرند و از تمامی جهات قابل بررسی باشند چهار متغیر مستقل و یک متغیر وابسته وجود دارد که متغیرهای مستقل آن عبارتند از:

۱. اراده ۲. دانش (آگاهی) ۳. تعامل ۴. شناخت

همچنین مدل تحقیق در برگیرنده مفاهیم، ابعاد، متغیرها و شاخص‌های مورد نظر در پژوهش است که بر اساس چک‌لیست‌های مصوب دیوان محاسبات کشور و همچنین ساختار مفهومی برگرفته از آن توسط محقق طراحی و اجرا گردیده است و ارتباط بین ابعاد و مفاهیم که در فرضیه‌ها در چارچوب محدوده تحقیق مشخص شده‌اند، در مدل تحلیلی پژوهش آمده است. در مدل تحقیق به بررسی طبقاتی فرضیات تحقیق پرداخته شده است و با رد هر یک از فرضیات فرعی تحقیق، فرضیه اصلی رد می‌گردد. به منظور راستی‌آزمایی و ارتقا قابلیت اتکا پرسشنامه‌های توزیع شده نسبت به تطبیق اطلاعات به دست آمده با گزارشات عمومی دیوان محاسبات کشور اقدام گردیده است.

در این تحقیق تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان دستگاه‌های نظارتی متولی و به عبارتی کارکنان ارشد دستگاه‌های متولی در مبارزه با پولشویی جامعه آماری این تحقیق هستند که در این ارتباط دستگاه‌های اجرایی بانک، بیمه، مالیات، گمرک، وزارت امور اقتصادی و دارایی و شورای عالی مبارزه با پولشویی جامعه آماری این تحقیق هستند که قلمرو زمانی این تحقیق از ابتدای تصویب قانون مبارزه با پولشویی تا پایان سال ۱۳۹۳ بوده و روش‌های جمع‌آوری آمار و اطلاعات پرسشنامه‌ای می‌باشد.

$n =$ حداقل حجم نمونه

$$n = \frac{Z_{\alpha}^2 \times S^2}{d^2}$$

$Z_{\alpha} =$ توزیع نرمال (سطح اطمینان ۹۵ درصد)

$$n = \frac{1/96^2 \times 0/283}{.08^2} \approx 170$$

$d =$ درصد خطای مجاز = ۰/۰۸

$S^2 =$ واریانس نمونه اولیه = ۰/۲۸۳

با توجه به نمونه برآورد شده پرسشنامه بین افراد جامعه آماری که ۳۰۰ نفر می‌باشند، تعداد ۱۷۰ پرسشنامه دریافت شده که قابل استفاده بودند.

روایی پرسشنامه حکایت از آن دارد که روش یا روش‌های جمع‌آوری داده دقیقاً همان چیزی را که تصمیم دارند اندازه‌گیری کنند، اندازه‌گیری می‌کنند. در این پژوهش برای بررسی روایی پرسشنامه از روش روایی صوری استفاده شده است. بدین صورت که پرسشنامه ابتدا به تعدادی از صاحب نظران دیوان محاسبات کشور توزیع گردید که به اتفاق پرسشنامه را تأیید نمودند. لازم به ذکر است روایی از طریق توزیع پرسشنامه آزمایشی نیز مدنظر قرار گرفته است.

در این پژوهش از روش‌های موجود در آمار توصیفی مانند جداول توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار، واریانس و آمار استنباطی و آزمون آلفای کرونباخ، آزمون فریدمن برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش استفاده گردید. نرم‌افزار آماری مورد استفاده در این پژوهش نیز SPSS می‌باشد و به منظور نمره گذاری پاسخ‌های دریافتی از طیف لیکرت استفاده شده است. برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ابتدا باید واریانس نمره‌های هر زیرمجموعه سؤال‌های پرسشنامه و واریانس کل را محاسبه کرد. سپس با استفاده از فرمول زیر مقدار ضریب آلفا را محاسبه می‌کنیم.

$$r_{\alpha} = \frac{J}{J-1} \left(1 - \frac{\sum_{j=1}^n s_j^2}{S^2} \right) \quad \text{که در آن:}$$

J = تعداد زیر مجموعه‌های سؤال‌های پرسشنامه یا آزمون

$\sum s_j^2$ = واریانس زیر آزمون J ام

S^2 = واریانس کل پرسشنامه یا آزمون

بنابراین به منظور اندازه‌گیری قابلیت اعتماد، از روش آلفای کرونباخ و با استفاده از نرم‌افزار Spss انجام شده است. بدین منظور یک نمونه اولیه شامل ۱۰ پرسشنامه پیش آزمون گردید و سپس با استفاده از داده‌های به دست آمده از این پرسشنامه‌ها و به کمک نرم‌افزار آماری Spss میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد از نظر آماری نتیجه به دست آمده باید بزرگتر از ۰/۷۹۲ است که نشانه پایایی پرسشنامه می‌باشد و به صورت زیر تعریف می‌گردد.

فرض صفر: قابلیت اعتماد (پایایی) پرسش‌نامه تحقیق در حد قابل قبول است.

فرض یک: قابلیت اعتماد (پایایی) پرسش‌نامه تحقیق در حد قابل قبول نیست.

H_0 : Alpha > 0.70

H_1 : Alpha < 0.70

آمارهای توصیفی

جدول ۱- آزمون آلفای کرونباخ

شماره سؤال	تعداد نمونه	دامنه	حداقل	حداکثر	میانگین	ایزلف استاندارد
۱	۱۷۰	۳	۱	۵	۳,۰۴	.۹۳۲
۲	۱۷۰	۴	۱	۵	۴,۱۶	۱,۰۷۵
۳	۱۶۹	۴	۱	۵	۲,۳۸	.۷۴۰
۴	۱۶۵	۴	۱	۵	۲,۸۲	۱,۵۵۵
۵	۱۷۰	۴	۱	۵	۳,۵۹	.۸۰۴
۶	۱۶۸	۴	۱	۵	۲,۷۵	۱,۱۹۸
۷	۱۶۸	۴	۱	۵	۳,۷۰	۱,۰۰۶
۸	۱۶۱	۴	۱	۵	۳,۱۶	۱,۱۵۱
۹	۱۷۰	۴	۱	۵	۴,۳۳	۱,۰۱۹
۱۰	۱۷۰	۴	۱	۵	۴,۰۱	.۹۵۵
۱۱	۱۶۹	۴	۱	۵	۳,۸۸	۱,۰۰۷
۱۲	۱۶۹	۴	۱	۵	۲,۸۴	۱,۲۱۲
۱۳	۱۶۵	۴	۱	۵	۲,۸۳	۱,۲۴۳
۱۴	۱۵۵	۴	۱	۵	۲,۵۲	۱,۲۲۹
۱۵	۱۷۰	۴	۱	۵	۳,۶۱	۱,۱۹۳
۱۶	۱۶۸	۴	۱	۵	۳,۸۸	۱,۰۷۷
۱۷	۱۷۰	۴	۱	۵	۳,۱۱	۱,۳۵۵
۱۸	۱۶۹	۴	۱	۵	۳,۲۴	۱,۲۱۶
۱۹	۱۶۶	۴	۱	۵	۳,۱۴	۱,۲۶۹
۲۰	۱۵۶	۴	۱	۵	۲,۸۱	۱,۲۹۹
۲۱	۱۶۹	۴	۱	۵	۲,۹۸	۱,۲۵۱
۲۲	۱۶۹	۴	۱	۵	۳,۵۹	۱,۱۳۶
۲۳	۱۶۵	۴	۱	۵	۲,۸۹	۱,۱۴۸
۲۴	۱۶۱	۴	۱	۵	۳,۰۵	۱,۱۷۷
۲۵	۱۵۳	۴	۱	۵	۲,۵۰	۱,۱۷۶
۲۶	۱۶۹	۴	۱	۵	۳,۴۶	۱,۱۸۰
۲۷	۱۷۰	۴	۱	۵	۳,۸۶	۱,۰۲۸

جدول ۱- آزمون آلفای کرونباخ

شماره سؤال	تعداد نمونه	دامنه	حداقل	حداکثر	میانگین	اینترف استاندارد
۲۸	۱۷۰	۴	۱	۵	۴,۰۹	.۹۸۱
۲۹	۱۶۸	۴	۱	۵	۳,۱۸	۱,۱۲۳
۳۰	۱۶۲	۴	۱	۵	۳,۰۱	۱,۱۳۷
۳۱	۱۵۴	۴	۱	۵	۲,۵۰	۱,۱۶۲
۳۲	۱۷۰	۴	۱	۵	۳,۵۴	۱,۲۳۶
۳۳	۱۶۷	۴	۱	۵	۲,۶۴	۱,۱۹۹
۳۴	۱۶۹	۴	۱	۵	۲,۶۶	۱,۱۷۰
۳۵	۱۶۶	۴	۱	۵	۲,۶۰	۱,۱۸۱
۳۶	۱۶۹	۴	۱	۵	۳,۰۵	۱,۳۲۲
۳۷	۱۶۸	۵	۱	۵	۳,۹۹	.۹۱۹
۳۸	۱۷۰	۴	۱	۵	۴,۱۵	.۹۸۵
۳۹	۱۷۰	۴	۱	۵	۳,۲۱	۱,۲۱۶
۴۰	۱۷۰	۴	۱	۵	۳,۱۵	۱,۱۲۴
۴۱	۱۶۸	۴	۱	۵	۳,۱۸	۱,۱۲۳
۴۲	۱۶۹	۴	۱	۵	۲,۶۷	۱,۱۷۲
۴۳	۱۶۶	۴	۱	۵	۲,۶۷	۱,۱۸۳
۴۴	۱۶۹	۴	۱	۵	۳,۰۱	۱,۳۵۴
۴۵	۱۶۸	۵	۱	۵	۳,۹۷	.۹۱۷
۴۶	۱۷۰	۴	۱	۵	۴,۱۶	.۹۸۶
۴۷	۱۶۹	۴	۱	۵	۳,۰۹	۱,۳۲۰
۴۸	۱۶۹	۴	۱	۵	۳,۰۸	۱,۳۲۸
۴۹	۱۶۸	۵	۱	۵	۳,۹۶	.۹۲۷
۵۰	۱۷۰	۴	۱	۵	۴,۱۹	.۹۸۸

ضرایب اعتبار

$$\text{تعداد موردها} = 170 \quad \text{تعداد اقلام} = 36 \\ \text{Alpha} = 0/792$$

فرض صفر پذیرفته می‌شود زیرا Alpha (۰,۷۰) شده است، یعنی این که قابلیت اعتماد پرسش‌نامه در حد قابل قبول است. بنابراین پرسشنامه طراحی شده برای ارزیابی ابعاد مسأله نیز دارای اعتبار و روایی قابل قبولی است.

در این بخش علاوه بر آزمون‌های بالا برای تعیین میزان تغییر اعتبار پرسشنامه در صورت حذف هر یک از زیرسؤالات از آزمون (Alpha if Item Deleted) استفاده شده است که نتایج آن در جدول زیر آورده شده است.

جدول شماره ۲- تأثیر حذف هریک از ابعاد متغیر اراده در آلفای برآورده شده برای اعتبار پرسشنامه			
ردیف	ابعاد متغیر اراده	الفای جدید پرسشنامه در صورت حذف متغیر	
۱	طراحی سیستم اقتصادی در کاهش پولشویی	٪۷۸,۸	سؤال ۱
۲	پایش حسابهای بانکی برای شناسایی پولشویی	٪۷۹,۲	سؤال ۲
۳	سرمایه گذاری پولهای کثیف در زیرساختها	٪۷۸,۴	سؤال ۳
۴	نظر منافع ملی در پرداخت هزینه سلامت اروپا در مبارزه با ترانزیت مواد مخدر	٪۷۸,۸	سؤال ۴
۵	پذیرش سیاستهای سایر کشورها در پالایش سرمایه و پول	٪۷۸,۶	سؤال ۵
۶	ایجاد صدمه در منافع فردی افراد در اتخاذ سیاستهای پولشویی	٪۷۸,۵	سؤال ۶
۷	ارتباط پولشویی و فرار مالیاتی	٪۷۸,۷	سؤال ۷
۸	گزارش به مراجع در صورت مشاهده فرار مالیاتی در سازمان	٪۷۸,۶	سؤال ۸
۹	برخورد قانونی با افراد فراری مالیاتی	٪۷۹,۵	سؤال ۹
۱۰	پذیرش ریسک در برخورد پولشویی از نظر مخاطرات شغلی	٪۷۹,۱	سؤال ۱۰

طبق جدول ۲ حذف هریک از متغیرهای مربوط باعث حفظ اعتبار پرسشنامه شده است.

جدول ۳- تأثیر حذف هریک از ابعاد متغیر دانش (آگاهی) در آلفای برآورد شده برای اعتبار پرسشنامه

ردیف	ابعاد متغیر دانش (آگاهی)	الفای جدید پرسشنامه در صورت حذف متغیر
۱	سؤال ۱۱ آشنایی نسبی با قوانین و مقررات مربوط به پولشویی	۷۸,۴٪
۲	سؤال ۱۲ آشنایی نسبی با قوانین و مقررات بین‌المللی جهت جلوگیری از پولشویی	۷۸,۹٪
۳	سؤال ۱۳ آشنایی نسبی با سازوکار حوزه نظام‌های پرداخت و بانکداری الکترونیکی در خصوص مقابله با پولشویی	۷۹٪
۴	سؤال ۱۴ کارآمدی سیاست‌های اتخاذ شده در مقابله با پولشویی توسط سایر کشورها نسبت به سیاست‌های کشور ما	۷۸,۹٪
۵	سؤال ۱۵ اطلاع نسبی از مصادیق پولشویی در بازار مسکن و سازوکار مقابله با آن	۷۸,۸٪
۶	سؤال ۱۶ اطلاع نسبی از مصادیق پولشویی در بازار اوراق بهادار و سازوکار مقابله با آن	۷۹,۴٪
۷	سؤال ۱۷ آگاهی از نقش صرافی‌ها و سازوکار مربوط به مقابله با پولشویی	۷۷,۹٪
۸	سؤال ۱۸ اطلاع نسبی از نقش مناطق آزاد در پولشویی و سازوکار مبارزه با آن در مناطق آزاد	۷۹,۵٪
۹	سؤال ۱۹ دانستن مصداق خرید و فروش خودروهای لوکس در پولشویی	۷۸,۸٪
۱۰	سؤال ۲۰ دانستن مصداق فعالیت شرکت‌های هرمی در پولشویی	۷۷,۴٪

در این بخش نیز همچون قسمت قبل حذف تمام متغیرهای بعد دانش ضمن دارا بودن اعتبار موجب افزایش اعتبار پرسشنامه نیز خواهند شد به عنوان مثال حذف سؤال ۱۶ که بمنظور داشتن اطلاع نسبی از مصادیق پولشویی و سازوکار مقابله با آن سؤال ۱۶ طرح شده است مقدار آلفا رابه عدد ۷۹,۴٪ افزایش داد.

جدول ۴- تأثیر حذف هریک از ابعاد متغیر تعامل در آلفای برآورد شده برای اعتبار پرسشنامه			
ردیف	ابعاد متغیر تعامل	الفای جدید پرسشنامه در صورت حذف متغیر	
۱	سؤال ۲۱ طراحی نظام مالیاتی در کمک به مقابله با پولشویی	٪۷۹,۳	
۲	سؤال ۲۲ وجود بازدارندگی کافی در مجازات‌های مقابله با پولشویی	٪۷۹,۰	
۳	سؤال ۲۳ تاثیرات اقدامات قوه قضائیه در رسیدگی به پولشویی	٪۷۸,۶	
۴	سؤال ۲۴ ایجاد واحد مبارزه با پولشویی در سازمان	٪۷۸,۵	
۵	سؤال ۲۵ گذراندن دوره‌های آموزشی مرتبط با مبارزه با پولشویی	٪۷۸,۹	
۶	سؤال ۲۶ نگهداری سوابق عملیات مالی طرفین در سازمان بصورت الکترونیکی	٪۷۹,۳	
۷	سؤال ۲۷ نحوه شناسایی ارباب رجوع در دستگاه‌های اجرایی به منظور مبارزه با پولشویی	٪۷۸,۴	
۸	سؤال ۲۸ نشست جلسات مشترک بین دستگاه‌های اجرایی جهت شناخت نقاط ضعف مبارزه با پولشویی	٪۷۹,۶	
۹	سؤال ۲۹ اقدامات ساختاری در دستگاه‌های اجرایی جهت مقابله با پولشویی	٪۷۹,۲	
۱۰	سؤال ۳۰ ارتقا سازوکار و تعاملات مقابله با پولشویی در سطح بین‌المللی توسط دستگاه اجرایی	٪۷۸,۷	

در این بخش حذف هر کدام از متغیرهای تحقیق صرفاً باعث حفظ مقدار آلفای تعیین شده برای اعتبار پرسشنامه شده بطوری که مثلاً حذف سؤال ۲۲ که برای تعیین میزان وجود بازدارندگی کافی در مجازات‌های مقابله با پولشویی سؤال ۲۲ طرح شده است مقدار آلفا به عدد (٪۷۹,۰) رسید که این امر باعث برقراری اعتبار پرسشنامه می‌شود.

در بخش آخر حذف هر کدام از متغیرهای تحقیق صرفاً باعث حفظ مقدار آلفای تعیین شده برای اعتبار پرسشنامه شده بطوری که مثلاً حذف سؤال شماره ۳۹ که برای تعیین میزان تأثیر ثبت اطلاعات تفصیلی در بانک اطلاعات منسجم طراحی شده است مقدار آلفا را به عدد (٪۷۸,۶) می‌رساند که این امر موجب برقراری اعتبار پرسشنامه می‌شود.

جدول ۵- تأثیر حذف هریک از ابعاد متغیر شناخت در آلفای برآورد شده برای اعتبار پرسشنامه

ردیف	ابعاد متغیر شناخت	الفای جدید پرسشنامه در صورت حذف متغیر
۱	سؤال ۳۱ اهمیت شناسایی کامل ارباب رجوع هنگام ارائه خدمات	٪۷۸٫۹
۲	سؤال ۳۲ اهمیت بازنگری منظم و سالانه در سیاستها و رویه‌های مدرن مشتریان	٪۷۸٫۸
۳	سؤال ۳۳ استفاده از دستگاه‌های رابط جهت ارتقا کنترل‌های داخلی	٪۷۹٫۴
۴	سؤال ۳۴ اهمیت بررسی خلاصه اطلاعات گردش مالی مشتریان بصورت دوره‌ای از طریق سامانه الکترونیکی	٪۷۸٫۵
۵	سؤال ۳۵ نگهداری سوابق عملیات مالی به مدت حداقل ۵ سال	٪۷۷٫۹
۶	سؤال ۳۶ تطبیق مشخصات مشتریان به صورت دوره‌ای با پایگاه اطلاعاتی دستگاه‌های اجرایی	٪۷۹٫۶
۷	سؤال ۳۷ نحوه عملکرد واحد مبارزه با پولشویی در ساختار دستگاه اجرایی	٪۷۸٫۵
۸	سؤال ۳۸ اهمیت طراحی نرم‌افزار جهت پایش فرآیندهای مشکوک	٪۷۸٫۷
۹	سؤال ۳۹ ثبت اطلاعات تفصیلی در بانک اطلاعات منسجم	٪۷۸٫۶
۱۰	سؤال ۴۰ برگزاری دوره‌های تخصصی آموزشی کارکنان با روش‌های نوین پولشویی	٪۷۹٫۸
۱۱	سؤال ۴۱ برخورد قوانین داخلی دستگاه اجرایی با مرتکبین پولشویی	٪۷۹٫۵
۱۲	سؤال ۴۲ مسدود نمودن خدمات اقتصادی افراد حقیقی و حقوقی توسط دستگاه‌های اجرایی	٪۷۸٫۸
۱۳	سؤال ۴۳ بروزرسانی اطلاعات پایگاه‌های ذیربط و تطبیق آن‌ها بصورت دوره‌ای	٪۷۹٫۳
۱۴	سؤال ۴۴ نگهداری فایل پشتیبانی الکترونیکی سوابق عملیات اجرایی و ارائه خدمات مرتبط با سوابق	٪۷۸٫۵
۱۵	سؤال ۴۵ اهمیت ساختار فعلی شورای عالی پولشویی متناسب با وظایف قانونی آن	٪۷۹٫۰
۱۶	سؤال ۴۶ دارا بودن کد اختصاصی منحصر بفرد گیرندگان خدمات	٪۷۸٫۸
۱۷	سؤال ۴۷ ارائه واقعیت‌های موجود در دستگاه‌های اجرایی در خصوص پولشویی	٪۷۹٫۲
۱۸	سؤال ۴۸ اهمیت ساختار حقوقی منسجم در مبارزه با پولشویی	٪۷۸٫۶
۱۹	سؤال ۴۹ فرآیند خود کنترلی مبارزه با پولشویی در دستگاه اجرایی	٪۷۸٫۸
۲۰	سؤال ۵۰ اهمیت شفافیت عملکردی و اقتصادی برای مبارزه با پولشویی در دستگاه اجرایی	٪۷۹٫۶

- آزمون فرضیه اول پژوهش: بین متغیر اراده کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی رابطه معناداری وجود دارد.
فرض صفر: بین متغیر اراده کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی ارتباط معناداری وجود ندارد.
فرض یک: بین متغیر اراده کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی ارتباط معناداری وجود دارد.

$$H_0 : P = 0$$

$$H_1 : P \neq 0$$

جدول ۶- آزمون ضریب همبستگی بین متغیر اراده کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی				
متغیر مستقل	متغیر وابسته	سطح معنی داری	میزان خطا	ضریب همبستگی
اراده کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی	مبارزه با پولشویی	۰/۰۰	۰/۰۵	٪۶۵

نتیجه آزمون نشان می‌دهد که با توجه به اینکه سطح معنی‌داری کمتر از پنج درصد است (Sig $\geq 0,05$) لذا فرض صفر رد می‌گردد. یعنی بین اراده کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی، ارتباط معنادار بصورت مستقیم وجود دارد و شدت آن برابر ٪۶۵ است.

- آزمون فرضیه دوم پژوهش: بین متغیر دانش کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی رابطه معناداری وجود دارد.
فرض صفر: بین متغیر دانش کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی ارتباط معناداری وجود ندارد.
فرض یک: بین متغیر دانش کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی ارتباط معناداری وجود دارد.

$$H_0 : P = 0$$

$$H_1 : P \neq 0$$

جدول ۷- آزمون ضریب همبستگی بین متغیر دانش کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی				
متغیر مستقل	متغیر وابسته	سطح معناداری	میزان خطا	ضریب همبستگی
دانش کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی	مبارزه با پولشویی	۰/۰۰	۰/۰۵	٪۷۸

نتیجه آزمون نشان می‌دهد که با توجه به اینکه سطح معنی‌داری کمتر از پنج درصد است ($\text{Sig} \geq 0,05$) لذا فرض صفر رد می‌گردد. یعنی اینکه بین دانش کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی، ارتباط معنی‌داری و مستقیم وجود دارد و شدت آن برابر ۷۸٪ است.

- آزمون فرضیه فرعی سوم پژوهش: بین متغیر تعامل دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی رابطه معناداری وجود دارد.

فرض صفر: بین متغیر تعامل دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی ارتباط معناداری وجود ندارد.

فرض یک: بین متغیر تعامل دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی ارتباط معناداری وجود دارد.

$$H_0 : P = 0$$

$$H_1 : P \neq 0$$

جدول ۸- آزمون ضریب همبستگی بین متغیر تعامل دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی				
متغیر مستقل	متغیر وابسته	سطح معناداری	میزان خطا	ضریب همبستگی
تعامل دستگاه‌های نظارتی	مبارزه با پولشویی	۰/۰۰	۰/۰۵	۶۶,۷٪

نتیجه آزمون نشان می‌دهد سطح معنی‌داری کمتر از پنج درصد است ($\text{Sig} \geq 0,05$) لذا فرض صفر رد می‌گردد. یعنی بین تعامل دستگاه‌های نظارتی، ارتباط معنی‌داری و مستقیم وجود دارد و شدت آن برابر ۶۶,۷٪ می‌باشد.

آزمون فرضیه چهارم پژوهش: بین متغیر شناخت دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی رابطه معناداری وجود دارد.

فرض صفر: بین متغیر شناخت دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی ارتباط معناداری وجود ندارد.

فرض یک: بین متغیر شناخت دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی ارتباط معناداری وجود دارد.

$$H_0 : P = 0$$

$$H_1 : P \neq 0$$

جدول ۹- آزمون ضریب همبستگی بین متغیر شناخت دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی				
متغیر مستقل	متغیر وابسته	سطح معناداری	میزان خطا	ضریب همبستگی
شناخت دستگاه‌های نظارتی	مبارزه با پولشویی	۰/۰۰	۰/۰۵	۷۱,۶٪

نتیجه آزمون نشان می‌دهد سطح معناداری کمتر از پنج درصد است ($\text{Sig} \geq 0,05$)، لذا فرض صفر رد می‌گردد. یعنی اینکه بین شناخت دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی، ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد و شدت آن برابر $71,6\%$ می‌باشد. با توجه به آزمون‌های انجام گرفته و نتایج بدست آمده می‌توان این‌گونه نتیجه‌گیری کرد که متغیر دانش کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی بیشترین ارتباط را با مبارزه با پولشویی داراست.

□ سایر یافته‌های پژوهش

جدا از فرضیه‌های مطرح شده در پژوهش حاضر برای مشخص کردن بهتر بین عناصر دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی به تجزیه و تحلیل داده‌ها از ابعادی دیگر نیز پرداخته شد که در این قسمت به آزمون‌ها و تشریح سایر یافته‌ها حاصل از پژوهش پرداخته می‌شود:

۱- رتبه بندی متغیرها

به منظور دانستن این مطلب که آیا پاسخ و نظرات پاسخگویان به سؤالات یکسان بوده است یا خیر؟ و دیگر اینکه رتبه اهمیت هر کدام از متغیرها چیست؟ از آزمون فریدمن (Friedman Test) استفاده کرده‌ایم (جهانبخش، ۱۳۸۲، ۵۷). نتیجه‌های به دست آمده در این قسمت از چند بعد اهمیت دارند. یکی اینکه می‌توانیم مطمئن شویم که پاسخ‌دهندگان بدون غرض به سؤالات پاسخ گفته‌اند و دوم اینکه آیا اصولاً پاسخ‌دهندگان تفاوت بین سؤالات را درک کرده‌اند یا خیر؟ اگر پاسخ‌دهندگان تفاوت میان سؤالات را درک کرده باشند نتایج آن در بحث قابل اعتماد بودن پرسش‌نامه نیز کاربرد خواهد داشت. یعنی قابل اعتماد بودن پرسش‌نامه از این موضوع سرچشمه می‌گیرد که آیا پاسخ‌دهندگان اصولاً سؤالات را درک کرده‌اند یا خیر؟ اگر از نظر آماری مشخص شود که آنها سؤالات را درک کرده‌اند پس بشکلی دیگر تأیید شده است که ابزار جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات یعنی پرسش‌نامه، قابل اعتماد است.

فرض صفر: نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد تمامی سؤالات تحقیق یکسان بوده است.
فرض یک: نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات تحقیق حداقل در یک مورد یکسان نبوده است.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \dots = \mu_{36}$$

حداقل یکی از میانگین‌ها برابر نمی‌باشد: H^1

جدول ۱۰- رتبه بندی کلیه سؤالات								
رتبه	میانگین	متغیر	رتبه	میانگین	متغیر	رتبه	میانگین	متغیر
۱	۲۹,۳۵	سؤال ۴۰	۱۸	۱۸,۷۶	سؤال ۱۳	۳۵	۱۵,۲۱	سؤال ۹
۲	۲۹,۱۶	سؤال ۴۶	۱۹	۱۸,۴۰	سؤال ۲۰	۳۶	۱۵,۱۸	سؤال ۱۷
۳	۲۸,۷۷	سؤال ۵۰	۲۰	۱۷,۶۳	سؤال ۴۸	۳۷	۱۴,۸۹	سؤال ۳۳
۴	۲۸,۴۶	سؤال ۴۴	۲۱	۱۷,۵۱	سؤال ۶	۳۸	۱۴,۷۲	سؤال ۳۰
۵	۲۵,۴۹	سؤال ۴۳	۲۲	۱۷,۳۵	سؤال ۲۹	۳۹	۱۴,۶۳	سؤال ۲۵
۶	۲۴,۹۷	سؤال ۴۹	۲۳	۱۷,۲۸	سؤال ۳۳	۴۰	۱۴,۵۸	سؤال ۵
۷	۲۴,۶۴	سؤال ۳۲	۲۴	۱۷,۱۳	سؤال ۱۸	۴۱	۱۴,۰۴	سؤال ۲۶
۸	۲۳,۸۱	سؤال ۳۵	۲۵	۱۶,۹۶	سؤال ۱۴	۴۲	۱۳,۸۱	سؤال ۱۶
۹	۲۳,۱۴	سؤال ۱۱	۲۶	۱۶,۸۴	سؤال ۷	۴۳	۱۳,۶۵	سؤال ۴۱
۱۰	۲۲,۷۹	سؤال ۳۴	۲۷	۱۶,۵۲	سؤال ۲۳	۴۴	۱۳,۴۴	سؤال ۴
۱۱	۲۲,۴۷	سؤال ۱۵	۲۸	۱۶,۵۱	سؤال ۱۲	۴۵	۱۳,۳۸	سؤال ۱۰
۱۲	۲۱,۹۳	سؤال ۸	۲۹	۱۶,۴۷	سؤال ۳۷	۴۶	۱۳,۱۹	سؤال ۴۲
۱۳	۲۱,۷۵	سؤال ۳۶	۳۰	۱۶,۳۹	سؤال ۲۷	۴۷	۱۲,۹۷	سؤال ۲۱
۱۴	۲۰,۸۲	سؤال ۴۷	۳۱	۱۶,۳۱	سؤال ۲۸	۴۸	۱۲,۸۸	سؤال ۲
۱۵	۲۰,۴۲	سؤال ۱۹	۳۲	۱۵,۹۴	سؤال ۳۹	۴۹	۱۲,۴۸	سؤال ۳۱
۱۶	۱۹,۸۴	سؤال ۲۴	۳۳	۱۵,۷۱	سؤال ۲۲	۵۰	۱۲,۲۶	سؤال ۱
۱۷	۱۹,۳۷	سؤال ۳۸	۳۴	۱۵,۶۴	سؤال ۳			

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

Test Statistics^a

N	170
Chi-Square	928.584
df	38
Asymp. Sig.	.000

a. Friedman Test

نتیجه آزمون نشان می‌دهد که با توجه به اینکه سطح معنیاداری محاسبه شده کمتر از پنج درصد است ($\text{Sig} \geq 0,05$) لذا فرض صفر رد می‌گردد. یعنی اینکه نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی تحقیق حداقل در یک مورد یکسان نبوده است.

جدول فوق نشان می‌دهد که هر کدام از سؤالات متغیرهای فرعی تا چه حد بر متغیر مبارزه با پولشویی مدل تحقیق حاضر یعنی مدل عوامل دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی تأثیرگذار هستند. بر این اساس هر متغیری که میانگین رتبه بیشتری داشته باشد اثرگذاری بیشتری بر مبارزه با پولشویی تحقیق دارد. در این تحقیق متغیر سؤال ۱ یعنی متغیر طراحی سیستم اقتصادی در کاهش پولشویی با میانگین ۱۲,۲۶ و متغیر سؤال ۴۰ یعنی متغیر برگزاری دوره‌ای تخصصی آموزشی کارکنان با روش‌های نوین پولشویی با میانگین ۲۹,۳۵ به ترتیب کمترین و بیشترین اثرگذاری را در مدل تحقیق داشته‌اند.

۲- رتبه بندی اهمیت هر یک از سؤالات متغیرهای فرعی

الف- سؤالات ابعاد متغیر اراده

فرض صفر: نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی اراده کارکنان تحقیق یکسان بوده است.

فرض یک: نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی اراده کارکنان تحقیق حداقل در یک مورد یکسان نبوده است.

$$H^0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \dots = \mu_{12}$$

H^1 : حداقل یکی از میانگین‌ها برابر نمی‌باشد

جدول ۱۱- رتبه بندی سؤالات اراده کارکنان		
رتبه	رتبه میانگین	سؤالات اراده کارکنان
۱	۵,۴۹	ارائه گزارش در خصوص پولشویی
۲	۴,۶۹	صدمه سیاست‌های پولشویی
۳	۴,۴۵	ارتباط بین فرار مالیاتی و پولشویی
۴	۴,۰۴	سرمایه گذاری پول‌های کثیف
۵	۳,۹۸	برخورد قانونی با فرار مالیاتی
۶	۳,۶۱	پذیرش هرگونه سیاست‌های مالی
۷	۳,۲۱	پرداخت هزینه‌های مبارزه با مواد مخدر
۸	۳,۰۴	پذیرش مخاطرات ناشی از پولشویی
۹	۲,۷۷	پایش حساب‌های بانکی
۱۰	۲,۱۹	کاهش پولشویی از طریق ساختار اقتصادی کشور

Test Statistics^a

N	159
Chi-Square	250.355
df	6
Asymp. Sig.	.000

a. Friedman Test

نتیجه آزمون نشان می‌دهد که با توجه به این که سطح معناداری محاسبه شده کمتر از پنج درصد است ($\text{Sig} \geq 0,05$)، لذا فرض صفر رد می‌گردد. یعنی این که نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی اراده کارکنان تحقیق حداقل در یک مورد یکسان نبوده است.

جدول فوق نشان می‌دهد که هر کدام از سؤالات متغیرهای فرعی اراده کارکنان با رتبه‌های معین شده تأثیر دارند بر این اساس هر متغیری که میانگین رتبه بیشتری داشته باشد اثرگذاری بیشتری بر مدل تحقیق دارد. که در تحقیق حاضر متغیر ارائه گزارش در خصوص پولشویی با میانگین ۵,۴۹ و متغیر کاهش پولشویی از طریق ساختار اقتصادی کشور با میانگین ۲,۱۹ به ترتیب بیشترین و کمترین اثرگذاری را در اراده کارکنان دستگاه‌های نظارتی مسئول در مبارزه با پولشویی مدل تحقیق داشته‌اند.

ب- متغیرهای فرعی دانش کارکنان

فرض صفر: نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی دانش کارکنان دستگاه‌های نظارتی تحقیق یکسان بوده است.

فرض یک: نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی دانش کارکنان دستگاه‌های نظارتی تحقیق حداقل در یک مورد یکسان نبوده است.

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \dots = \mu_9$$

H1: حداقل یکی از میانگین‌ها برابر نمی‌باشد

جدول ۱۲- رتبه بندی سؤالات دانش کارکنان دستگاه‌های نظارتی

رتبه	رتبه میانگین	سؤالات دانش کارکنان دستگاه‌های نظارتی
۱	۶,۴۷	آشنایی با قوانین و مقررات داخلی
۲	۵,۹۴	تأثیر پولشویی بر بازار مسکن
۳	۵,۳۳	پولشویی و خودروهای لوکس
۴	۴,۹۳	نظام پرداخت و تأثیر آن بر پولشویی
۵	۴,۹۲	فعالیت شرکت‌های هرمی
۶	۴,۵۶	رابطه مناطق آزاد و پولشویی
۷	۴,۵۱	تأثیر گذاری سیاست سایر کشورها
۸	۴,۴۲	آشنایی با قوانین و مقررات بین المللی
۹	۳,۹۴	ارتباط صرافی‌ها و پولشویی
۱۰	۳,۴۱	ارتباط پولشویی و بازار بورس

Test Statistics^a

N	147
Chi-Square	122.113
df	8
Asymp. Sig.	.000

a. Friedman Test

نتیجه آزمون نشان می‌دهد که با توجه به این که سطح معنی‌داری محاسبه شده کمتر از پنج درصد است (Sig < ۰,۰۵) لذا فرض صفر رد می‌گردد. یعنی اینکه نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی دانش کارکنان دستگاه‌های نظارتی تحقیق حداقل در یک مورد یکسان نبوده است. جدول فوق نشان می‌دهد که هر کدام از سؤالات متغیرهای فرعی دانش کارکنان دستگاه‌های نظارتی با رتبه‌های معین شده تأثیر دارند بر این اساس هر متغیری که میانگین رتبه بیشتری داشته باشد اثرگذاری بیشتری بر مبارزه با پولشویی تحقیق دارد. که در تحقیق حاضر متغیر آشنایی با قوانین و مقررات داخلی با میانگین ۶,۴۷ و متغیر ارتباط پولشویی و بازار بورس با میانگین ۳,۴۱ به ترتیب بیشترین و کمترین اثرگذاری را در مدل تحقیق تأثیر داشته‌اند.

ج- متغیرهای فرعی تعامل دستگاه‌های نظارتی

فرض صفر: نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی تعامل دستگاه‌های نظارتی تحقیق یکسان بوده است.
فرض یک: نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی تعامل دستگاه‌های نظارتی حداقل در یک مورد یکسان نبوده است.

$$H^0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \dots = \mu_7$$

H^1 : حداقل یکی از میانگین‌ها برابر نمی‌باشد

جدول ۱۳- رتبه بندی سؤالات تعامل دستگاه‌های نظارتی			
سؤالات تعامل دستگاه‌های نظارتی		رتبه میانگین	
سؤال ۲۴	ایجاد واحد پولشویی در دستگاه اجرایی	۵,۱۸	۱
سؤال ۲۹	اقدامات ساختاری در دستگاه‌های اجرایی	۴,۶۶	۲
سؤال ۲۳	اقدامات قوه قضایه در رسیدگی به پولشویی	۴,۴۳	۳
سؤال ۲۷	نحوه شناسایی ارباب رجوع	۴,۳۷	۴
سؤال ۲۸	جلسات مشترک دستگاه اجرایی	۴,۲۶	۵
سؤال ۲۲	مجازات‌های مقابله با پولشویی	۴,۱۳	۶
سؤال ۳۰	ارتقای سازوکار پولشویی در سطح بین الملل	۳,۷۴	۷
سؤال ۲۵	دوره‌های آموزشی	۳,۶۶	۸
سؤال ۲۶	ثبت سوابق الکترونیکی معاملات	۳,۴۸	۹
سؤال ۲۱	نظام مالیاتی و پولشویی	۲,۸۸	۱۰

Test Statistics^a

N	149
Chi-Square	145.451
df	6
Asymp. Sig.	.000

a. Friedman Test

نتیجه آزمون نشان می‌دهد که با توجه به اینکه سطح معناداری محاسبه شده کمتر از پنج درصد است ($\text{Sig} \geq 0,05$) لذا فرض صفر رد می‌گردد. یعنی اینکه نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی تعامل دستگاه‌های نظارتی تحقیق حداقل در یک مورد یکسان نبوده است. جدول فوق نشان می‌دهد که هر کدام از سؤالات متغیرهای فرعی تعامل دستگاه‌های نظارتی با رتبه‌های معین شده تأثیر دارند بر این اساس هر متغیری که میانگین رتبه بیشتری داشته باشد اثرگذاری بیشتری بر مبارزه با پولشویی تحقیق دارد. که در تحقیق حاضر متغیر ایجاد واحد پولشویی در دستگاه نظارتی با میانگین ۵,۱۸ و متغیر نظام مالیاتی و پولشویی با میانگین ۲,۸۸ به ترتیب بیشترین و کمترین اثرگذاری را در تعامل دستگاه‌های نظارتی در مبارزه پولشویی مدل تحقیق تأثیر داشته‌اند.

د- متغیرهای فرعی شناخت دستگاه‌های نظارتی

فرض صفر: نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی شناخت دستگاه‌های نظارتی تحقیق یکسان بوده است.

فرض یک: نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی شناخت دستگاه‌های نظارتی حداقل در یک مورد یکسان نبوده است.

$$H^0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \dots = \mu_{13}$$

H^1 : حداقل یکی از میانگین‌ها برابر نمی‌باشد

جدول ۱۴- رتبه بندی سؤالات شناخت دستگاه‌های نظارتی		
رتبه	رتبه میانگین	سؤالات شناخت دستگاه‌های نظارتی
۱	۹,۹۶	برگزاری دوره‌های تخصصی آموزشی کارکنان با روشهای نوین پولشویی سؤال ۴۰
۲	۹,۶۷	دارا بودن کد اختصاصی منحصر بفرد گیرندگان خدمات سؤال ۴۶
۳	۹,۳۵	اهمیت شفافیت عملکردی و اقتصادی برای مبارزه با پولشویی در دستگاه نظارتی سؤال ۵۰
۴	۸,۲۰	نگهداری فایل پشتیبانی الکترونیکی سوابق عملیات اجرایی و ارائه خدمات مرتبط با سوابق سؤال ۴۴
۵	۶,۸۶	بروز رسانی اطلاعات پایگاه‌های ذیربط و تطبیق آن‌ها با صورت دوره‌ای سؤال ۴۳
۶	۶,۷۹	اهمیت شناسایی کامل ارباب رجوع هنگام ارائه خدمات سؤال ۴۹
۷	۶,۷۷	اهمیت بازنگری منظم و سالانه در سیاستها و رویه‌های مدرن مشتریان سؤال ۳۲
۸	۶,۶۴	نگهداری سوابق عملیات مالی به مدت حداقل ۵ سال سؤال ۳۵
۹	۶,۳۱	اهمیت بررسی خلاصه اطلاعات گردش مالی مشتریان بصورت دوره‌ای از طریق سامانه الکترونیکی سؤال ۳۴

جدول ۱۴- رتبه بندی سؤالات شناخت دستگاه‌های نظارتی		
رتبه	رتبه میانگین	سؤالات شناخت دستگاه‌های نظارتی
۱۰	۵,۴۱	تطبیق مشخصات مشتریان به صورت دوره‌ای با پایگاه اطلاعاتی دستگاه‌های نظارتی
۱۱	۵,۳۸	ارائه واقعیت‌های موجود در دستگاه‌های نظارتی در خصوص پولشویی
۱۲	۵,۱۱	اهمیت طراحی نرم افزار جهت پایش فرآیندهای مشکوک
۱۳	۴,۸۶	اهمیت ساختار حقوقی منسجم در مبارزه با پولشویی
۱۴	۴,۶۵	استفاده از دستگاه‌های رابط جهت ارتقا کنترل‌های داخلی
۱۵	۴,۴۱	نحوه عملکرد واحد مبارزه با پولشویی در ساختار دستگاه نظارتی
۱۶	۴,۱۶	ثبت اطلاعات تفصیلی در بانک اطلاعات منسجم
۱۷	۳,۸۷	اهمیت ساختار فعلی شورای عالی پولشویی متناسب با وظایف قانونی آن
۱۸	۳,۲۲	برخورد قوانین داخلی دستگاه نظارتی با مرتکبین پولشویی
۱۹	۲,۹۱	مسدود نمودن خدمات اقتصادی افراد حقیقی و حقوقی توسط دستگاه‌های نظارتی
۲۰	۲,۴۶	فرآیند خود کنترلی مبارزه با پولشویی در دستگاه نظارتی

Test Statistics^a

N	150
Chi-Square	457.544
df	12
Asymp. Sig.	.000

a. Friedman Test

نتیجه آزمون نشان می‌دهد که با توجه به اینکه سطح معناداری محاسبه شده کمتر از پنج درصد است ($\text{Sig} \geq 0,05$)، لذا فرض صفر رد می‌گردد. یعنی اینکه نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد سؤالات متغیرهای فرعی شناخت دستگاه‌های نظارتی تحقیق حداقل در یک مورد یکسان نبوده است.

جدول فوق نشان می‌دهد که هر کدام از سؤالات متغیرهای فرعی شناخت دستگاه‌های نظارتی با رتبه‌های معین شده تأثیر دارند بر این اساس هر متغیری که میانگین رتبه بیشتری داشته باشد اثرگذاری بیشتری بر مبارزه با پولشویی تحقیق دارد. که در تحقیق حاضر متغیر برگزاری دوره‌ای

تخصصی آموزشی کارکنان با روش‌های نوین پولشویی با میانگین ۹,۹۶ و متغیر اهمیت فرآیند خود کنترلی مبارزه با پولشویی در دستگاه اجرایی با میانگین ۲,۴۶ به ترتیب بیشترین و کمترین اثرگذاری را در مدل تحقیق تأثیر داشته‌اند.

هـ- رتبه بندی عناصر تاثیرگذار دستگاه‌های نظارتی بر مبارزه با پولشویی

فرض صفر: نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد متغیرهای اصلی تاثیرگذار دستگاه‌های نظارتی بر مبارزه با پولشویی تحقیق یکسان بوده است.

فرض یک: نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد متغیرهای اصلی تاثیرگذار دستگاه‌های نظارتی بر مبارزه با پولشویی تحقیق حداقل در یک مورد یکسان نبوده است.

$$H^0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4$$

H^1 : حداقل یکی از میانگین‌ها برابر نمی‌باشد

جدول ۱۵- رتبه بندی تاثیرگذار دستگاه‌های نظارتی بر مبارزه با پولشویی

اولویت	رتبه میانگین
۱	۳,۲۵
۲	۲,۳۳
۳	۲,۲۶
۴	۲,۱۶

Test Statistics^a

N	170
Chi-Square	79.059
df	3
Asymp. Sig.	.000

a. Friedman Test

نتیجه آزمون نشان می‌دهد که با توجه به اینکه سطح معناداری محاسبه شده کمتر از پنج درصد است ($\text{Sig} \geq 0,05$) لذا فرض صفر رد می‌گردد. یعنی اینکه نظرات پاسخگویان نمونه آماری در مورد متغیرهای اصلی تحقیق حداقل در یک مورد یکسان نبوده است.

جدول فوق نشان می‌دهد که هر کدام از متغیرهای اصلی تا چه حد بر متغیر مبارزه با پولشویی مدل تحقیق حاضر یعنی مدل عوامل دستگاه‌های نظارتی بر مبارزه با پولشویی تأثیرگذار هستند. بر

این اساس هر متغیری که میانگین رتبه بیشتری داشته باشد اثرگذاری بیشتری بر مبارزه با پولشویی تحقیق دارد. که در تحقیق حاضر متغیر آمیخته دانش با میانگین ۳,۲۵ و متغیر آمیخته اراده با میانگین ۲,۱۶ به ترتیب بیشترین و کمترین اثرگذاری را در مدل تحقیق داشته‌اند.

□ نتایج و یافته‌ها

طبق نتایج حاصله از آزمون فرضیه اصلی پژوهش بابت میزان موفقیت دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی مشخص گردید بین عناصر دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی ارتباط معنادار بصورت مستقیم و شدت برابر ۹۸,۶٪ می‌باشد به عبارتی متغیرهای مدنظر این تحقیق قادرند ۹۸,۶٪ نقش دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی را تبیین نمایند.

طبق نتایج حاصله از آزمون فرضیه فرعی اول پژوهش بابت تعیین میزان رابطه بین متغیر اراده کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی مشخص گردید بین اراده کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی، ارتباط معنادار بصورت مستقیم برقرار است که شدت آن برابر ۶۵٪ می‌باشد.

طبق نتایج حاصله از آزمون فرضیه فرعی دوم پژوهش بابت تعیین میزان رابطه بین متغیر دانش کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی مشخص گردید بین دانش کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی، ارتباط معناداری بصورت مستقیم و با شدت ۷۸٪ برقرار است.

طبق نتایج حاصله از آزمون فرضیه فرعی سوم پژوهش بابت تعیین میزان رابطه بین متغیر تعامل دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی مشخص گردید بین متغیر تعامل دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی ارتباط معناداری بصورت مستقیم و با شدت ۶۶,۷٪ برقرار می‌باشد.

طبق نتایج حاصله از آزمون فرضیه فرعی چهارم پژوهش بابت تعیین میزان رابطه بین متغیر شناخت دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی مشخص گردید بین متغیر شناخت دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی ارتباط معناداری بصورت مستقیم و شدت آن برابر ۷۱,۶٪ می‌باشد.

طبق نتایج حاصله از آزمون فرضیه‌های تعیین شده در پژوهش بابت میزان موفقیت دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی مشخص گردید متغیر دانش کارکنان ارشد دستگاه‌های نظارتی ارتباط معناداری بصورت مستقیم و با بیشترین شدت آن به میزان ۷۸٪ است.

طبق نتایج حاصله از آزمون بر هر کدام از سؤالات متغیرهای تحقیق که تا چه حد بر متغیر مبارزه با پولشویی مدل تحقیق حاضر یعنی مدل عوامل دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی تأثیرگذار هستند. مشخص گردید که در تحقیق حاضر متغیر سؤال ۱ یعنی متغیر طراحی سیستم اقتصادی در کاهش پولشویی با میانگین ۱۲,۲۶ و متغیر سؤال ۴۰ یعنی متغیر برگزاری دوره‌های تخصصی آموزشی کارکنان با روش‌های نوین پولشویی با میانگین ۲۹,۳۵ به ترتیب کمترین و بیشترین اثرگذاری را در مدل تحقیق داشته‌اند. لازم به ذکر است با توجه به آن که سؤال اول تحقیق به صورت منفی طرح گردیده بود بدین معنی که آیا سیستم اقتصادی و مالی کشور به گونه‌ای طراحی شده

است که امکان‌پذیری پولشویی را کاهش دهد لذا کمترین تاثیرگذاری مبین حالت عکس از نظر پرسش شونده‌گان می‌باشند به عبارتی صرفاً میانگین ذکر گردیده برای سؤال اول افرادی هستند که اعتقاد دارند سیستم اقتصادی فعلی امکان پولشویی را کاهش می‌دهد.

طبق نتایج حاصله از آزمون بر هر کدام از سؤالات متغیرهای اراده کارکنان دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی مشخص گردید در تحقیق حاضر متغیر ارائه گزارش در خصوص پولشویی با میانگین ۵,۴۹ و متغیر کاهش پولشویی از طریق ساختار اقتصادی کشور با میانگین ۲,۱۹ به ترتیب بیشترین و کمترین اثرگذاری را در مدل تحقیق داشته‌اند. لازم به ذکر است توضیح بالا در خصوص ساختار اقتصادی کشور در اینجا نیز مصداق دارد.

طبق نتایج حاصله از آزمون بر هر کدام از سؤالات متغیرهای دانش کارکنان دستگاه‌های نظارتی در مبارزه با پولشویی مشخص گردید در تحقیق حاضر متغیر آشنایی با قوانین و مقررات داخلی با میانگین ۶,۴۷ و متغیر ارتباط پولشویی و بازار بورس با میانگین ۳,۴۱ به ترتیب بیشترین و کمترین اثرگذاری را در مدل تحقیق تأثیر داشته‌اند.

طبق نتایج حاصله از آزمون بر هر کدام از سؤالات متغیرهای تعامل دستگاه‌های نظارتی در مبارزه پولشویی مشخص گردید در تحقیق حاضر متغیر ایجاد واحد مبارزه با پولشویی در دستگاه نظارتی با میانگین ۵,۱۸ و متغیر نظام مالیاتی و پولشویی با میانگین ۲,۸۸ به ترتیب بیشترین و کمترین اثرگذاری را در تعامل دستگاه‌های نظارتی در مبارزه پولشویی مدل تحقیق تأثیر داشته‌اند. لازم به ذکر است با توجه به سؤال یعنی نظام مالیاتی به نحوی طراحی و اجرا می‌شود که به مقابله با پولشویی کمک می‌کند میانگین ۲,۸۸ بالا اعتقاد داشته‌اند که این نظام مالیاتی مناسب طراحی گردیده است.

طبق نتایج حاصله از آزمون بر هر کدام از سؤالات متغیرهای شناخت دستگاه‌های نظارتی در مبارزه پولشویی مشخص گردید در تحقیق حاضر متغیر برگزاری دوره‌ای تخصصی آموزشی کارکنان با روش‌های نوین پولشویی با میانگین ۹,۹۶ و متغیر اهمیت فرآیند خود کنترلی مبارزه با پولشویی در دستگاه اجرایی با میانگین ۲,۴۶ به ترتیب بیشترین و کمترین اثرگذاری را در مدل تحقیق تأثیر داشته‌اند.

نتیجه‌گیری تحلیلی برای آنکه سیاست‌های مبارزه با پولشویی در دستگاه‌های نظارتی مربوط موفق گردد می‌بایست با چهار متغیر این تحقیق شامل اراده، دانش، تعامل و شناخت برنامه‌ای منسجم تهیه گردد.

پیشنهادها

۱. اجرا نمودن تحقیق حاضر با مدل مفهومی ارائه شده در جامعه‌های دیگر و تطبیق یافته‌های تحقیق فوق با آنها.
۲. بررسی اجرای قانون مبارزه با پولشویی در جوامع پیشرفته و مقایسه آن با تحقیق فوق.
۳. بررسی و رصد فعالیت نقاط پر ریسک پولشویی و فساد در کشور.

۴. بررسی دستاوردها و نتایج اقدامات و فعالیت‌های تحقیقاتی مرتبط در حوزه مبارزه با فساد و پولشویی در کلیه دستگاه‌های اجرایی.
۵. بر اساس یافته‌های بالا نسبت به ارتقا ساختار اقتصادی کشور به منظور مقابله با پولشویی اقدام نمایند.
۶. بر اساس یافته‌های تحقیق برگزاری دوره‌های آموزشی می‌تواند سبب ارتقا مقابله با پولشویی گردد.
۷. استفاده از شفافیت بیشتر اقتصادی می‌تواند سبب ارتقا قدرت مقابله با پولشویی در سیستم اقتصادی گردد.
۸. بررسی قوانین و مقررات و دستورالعمل‌های مرتبط با حوزه فساد با هدف بومی‌سازی در دستگاه‌های اجرایی.

□ منابع فارسی

- ۱- باقرزاده، احد، ۱۳۸۳؛ جرائم اقتصادی و پولشویی در پیش‌نویس کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد مالی و سایر اسناد بین‌المللی؛ انتشارات مجد.
- ۲- باقرزاده، احد، ۱۳۸۸؛ مطالعه تطبیقی پولشویی در حقوق دیوان انگلستان؛ نشر میزان؛ چاپ دوم.
- ۳- بولتن مطالعات امنیت اقتصادی، پولشویی مبتنی بر تجارت؛ موسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد؛ ۱۳۸۷؛ تهران.
- ۴- تجلی، سید آیت‌اله، ۱۳۹۰؛ مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در بانک‌ها؛ چاپ اول؛ انتشارات آراد کتاب؛ تهران.
- ۵- تذهیبی، فرید، ۱۳۸۹؛ پولشویی و روش‌های مبارزه با آن؛ انتشارات جنگل.
- ۶- رهبر، فرهاد، میرزاوند، فضل‌الله؛ ۱۳۸۷؛ پول‌شویی و روش‌های مقابله با آن؛ چاپ اول؛ موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران؛ تهران.
- ۷- شهریار، محمد، ۱۳۸۶؛ پولشویی در اسناد بین‌المللی؛ انتشارات دادیار.
- ۸- باسورث دیویس، روان و مالت مارش، گراهام؛ پولشویی؛ ترجمه نصر... امیربشیری؛ چاپ اول؛ معاونت آموزش نیروی انتظامی.
- ۹- احمدی، الهام، ۱۳۹۱؛ شیوه‌های پولشویی در بانک و راه‌کارهای جلوگیری از آن؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی.
- ۱۰- برنا، جمشید، ۱۳۹۲؛ بررسی پولشویی از طریق نظام بانکی، مؤسسات مالی و رویارویی با آن در حقوق بین‌الملل؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی.
- ۱۱- حبیب‌زاده، محمدجعفر، و سایرین، ۱۳۸۹؛ نقش بانکداری الکترونیکی در پولشویی و روش‌های مقابله با آن؛ دانشگاه تربیت مدرس.
- ۱۲- حیدری، علی‌مراد، ۱۳۸۲؛ «تطهیر پول در اسناد بین‌المللی و حقوق کیفری ایران»؛ پایان‌نامه

- کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی مجتمع آموزش عالی قم.
- ۱۳- خواجهی، ملیحه و سایرین؛ ۱۳۸۹؛ برآورد پول‌های کثیف و بررسی پیامدهای آن در اقتصاد ایران: رهیافت آزمون کرانه‌ها؛ فصل‌نامه اقتصاد مقداری دوره ۷ شماره ۴
- ۱۴- خوشنود، زهرا، ۱۳۹۱؛ گذری بر آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی؛ تازه‌های اقتصاد سال هفتم شماره ۱۲۵.
- ۱۵- رهبر، فرهاد، ۱۳۸۲؛ مفاهیم، آثار و پیامدهای پولشویی، نشریه مجلس و پژوهش، ش ۳۷
- ۱۶- زرین‌قلم، بهرام فیض، حاج نوروزی، مجید، ۱۳۸۴؛ مقررات پیشگیری از پولشویی در مؤسسات مالی؛ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- ۱۷- شاکری، ابوالحسن و فتحی، مرتضی؛ ۱۳۹۲؛ بررسی آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی؛ فصلنامه حقوق مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- ۱۸- شهریاری، محمد، ۱۳۸۳؛ شستشوی اموال کثیف ناشی از جرم پولشویی؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی؛ دانشگاه قم.
- ۱۹- قناد، فاطمه؛ ۱۳۸۶؛ پولشویی در بستر فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات؛ دانشگاه شهید بهشتی.
- ۲۰- ملاحسینی، مصطفی، ۱۳۹۲؛ اشکال، عوامل مؤثر و راه‌کارهای پیشگیری از آن در پرتو اسناد سازمان ملل متحد (کنوانسیون مبارزه با جرائم سازمان یافته فراملی) ۲۰۰۰؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی.
- ۲۱- میرانزاده، ابراهیم، ۱۳۸۸-۱۳۸۹؛ جرائم شبکه‌ای با تاکید بر پولشویی در ایران؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد؛ دانشگاه پیام‌نور؛ مرکز برون مرزی.
- ۲۲- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛ دستورالعمل‌های دهگانه برای مبارزه با پولشویی؛ موضوع بخشنامه شماره ۹۰/۴۱۴۷۸ مورخ ۹۰/۲/۲۶. ۱۳۹۰.